

Abrahamovici vs Novack

Debatt om George Lukács marxism

Ur *International Socialist Review* nr 7, 1972

Debatten föranleddes av Novacks artikel [Georg Lukács som marxistisk filosof](#) i *ISR* nr 1, 1972]

Etienne Abrahamovici: Kritik av George Novacks syn på Lukács

[Etienne Abrahamovici är medlem av *Ligue Communiste*, den franska sektionen av Fjärde internationalen. Abrahamovici har studerat filosofi på Sorbonne och är författare till flera broschyrer om aktuella frågor inom den revolutionära rörelsen.]

Det är fullt naturligt att Lukács bortgång leder till kritiska bedömningar av hans verk och synsätt. Än mer naturligt är att revolutionära marxister vid denna bedömning är ytterst kritiska, eftersom Lukács politiska bana var ytterst vanhedrande. Men den genomgång George Novack gör av hans viktigaste verk, *Historia och klassmedvetande*, kan också ifrågasättas. Om det är som Lukács skrev, att ”just de delar av min bok som jag betraktar som teoretiskt felaktiga har också blivit de som fått störst inflytande”, måste detta förklaras på ett bättre sätt än George Novack gjort.

Det fanns ett enkelt skäl till att berömmelsen för *Historia och klassmedvetande* sträckte sig långt utanför den kommunistiska rörelsens kretsar på den tiden – därför att verket tillhörde den marxistiska traditionen, inte så mycket för att det i sig var marxistiskt, utan genom att det sinnrikt förnyade sambandet med dialektiken. Lukács’ verk är förvisso starkt indränkt av idealism, på grund av, som Novack påpekar, ”de hegelianska fördomar han fått i sig i akademiska kretsar i Centraleuropa”. Men det har något gemensamt med Marx’ verk som de flitiga epigonerna av marxistisk filosofi, från Plechanov till Althusser, inte kan uppvisa – det står i dialektisk kontinuitet med västerländsk filosofi. Han placerar marxismen där den hör hemma – som filosofi för praxis i ordets rätta bemärkelse, en filosofi som förmår tänka praxis och som utgör en del av denna praxis.

Ett av Lukács’ främsta bidrag är att ha ställt tillbaka marxismen på dess rätta plats som en överskridande klassisk filosofi och då i synnerhet i förhållande till dess främsta representant – Hegel. Lukács fortsätter det arbete Marx och Engels många gånger dragit upp en skiss till – att framställa marxistisk teori både som en fortsättning och ett brott med det kulturella fältet, att både visa behovet av den och dess giltighet. På ett sätt som saknar motstycke återfinns vi här den marxistiska analysen av marxistisk teori och dess relation till de frågor som den västerländska filosofin ställt sig själv. Den ger sig in på en marxistisk analys på ideologins område; med en klar förståelse för att de materiella förutsättningarna för den ideologin och möjligheterna att analysera den skapats av Marx själv.

Allt detta sagt för att konstatera att George Novacks artikel är orättvis mot Lukács’ grundläggande arbete. Denna orättvisa uppstår ur det faktum att *Historia och klassmedvetande* i realiteten används som referens av anti-marxistiska och idealistiska strömningar, samt på grund av att Lukács förvandlades till hantlangare åt stalinismen. Men det räcker inte som argument – varje marxistiskt, anti-stalinistiskt, verk kan komma att användas till stöd för anti-marxistiska idéer, eftersom stalinism och marxism också idag är svåra att särskilja. Vad beträffar Lukács’ egen politiska bana så är den helt förkastlig. Ur marxistisk synvinkel är det helt korrekt att koppla samman de teoretiska och politiska ställningstagandena av en medlem av den internationella kommunistiska rörelsen. Men felaktiga politiska ståndpunkter innebär inte som sådana att teoretiska ställningstaganden kan ställas till svars – annars riskerar vi att

glida tillbaka till filosofisk stalinism. Lyckligtvis är inte detta fallet. I en annan del av sin artikel motsäger Novack sig själv genom att räkna in Plechanov i den ortodoxa marxismens historiska kontinuitet, trots att dennes ståndpunkter med tiden skulle bli alltmer tveksamma och i det närmaste kontrarevolutionära. Varför denna (ofötjanta) välvilja mot Plechanov och denna stränghet mot Lukács?

Än mer märkligt och motsägelsefullt är att Novack verkar vara ute efter att återupprätta den mogna Lukács. Han nämner inget om den roll av litterär lakej åt stalinismen, som Lukács spelade under en tid. I korthet framställer Novack den avstaliniserade Lukács som en så gott som oklanderlig marxist, även om han också nämner Lukács´ politiska ställningstaganden, som är minst sagt tveksamma. I själva verket tar Novack det Lukács´ skriver i förordet på orden, men man måste ju ändå ställa sig frågan om inte detta bara var ett sätt att frita sig från post-stalinistiska anklagelser. För, egentligen, om man som Novack hävdar att Lukács tog avstånd från sitt verk inte bara som eftergift för stalinismen, utan för att han ändrat uppfattning och återgått till ståndpunkterna hos grundarna av marxismen, börjar man undra om inte stalinismen till syvende och sist är den som slår vakt om marxistisk ortodoxi.

Att hävda att Lukács, efter att under trycket från byråkratin ha tagit avstånd från *Historia och klassmedvetande*, senare återvände till källsprånget innebär att det är stalinistisk filosofi, som är ortodox och en förebild för anti-revisionism, något som vore märkligt att höra från en marxist som Novack. I själva verket blev Lukács egentligen aldrig avstaliniserad och han utvecklades inte i riktning mot revolutionär marxism, utan mot vissa former av borgerligt tänkande, i likhet med flera andra filosofer som tagit sig ur stalinismens kvävande grepp.

Egentligen gör sig Novack till tolk för flera tveksamma åsikter: beträffande materialismen kritiserar han Lukács för att framställa fransk materialism som ”den borgerliga revolutionens ideologiska form”, vilket är en helt igenom marxistisk uppfattning (se ”Tesar om Feuerbach”, framför allt Tes I, IX och X). Att Lenin rekommenderar studier av fransk materialism, på samma sätt som han rekommenderar studier av Hegel, är bara ett uttryck för Lenins syn på marxismen som en teori med sina rötter i det borgerliga samhället, och inte som någon dogm från okända världar. Dessutom förefaller det som om Novack inte gör den rätta distinktionen mellan mekanisk materialism och dialektisk materialism, när han flera gånger talar om materialism i allmänhet utan att man får veta alltför mycket om innebörden av den materialismen. En av marxismens stora förtjänster var just att särskilja sig från statisk materialism för att kunna visa samspelet mellan det subjektiva och det objektiva, dialektiken i praxis: ”Den materialistiska läran att människorna är produkter av omständigheterna och av uppfostran glömmer, att omständigheterna förändras av människorna och att uppfostraren själv måste uppfostras.” (Marx, Tredje tesen om Feuerbach).

Det är fullt möjligt att Novack i sin kamp mot idealismen framhåller den rena materialistiska sidan av marxismen och underskattar det dialektiska innehållet, något som ligger mer i överensstämmelse med det synsätt som för närvarande är mest utbrett på grund av stalinistiska och socialdemokratiska förvrängningar. Men där finns också en fara, inte minst när Novack gör gällande att ”materialismen framhåller att det objektiva (i natur eller samhälle) existerar före och oberoende av subjektet”. Detta skulle vara marxism om han också tillfogade att detta oberoende och tidigare existens i sig förändras av subjektet och, dessutom, att distinktionen mellan subjekt och objekt är i sig ett resultat av en dialektisk utveckling av natur och samhälle. Om man avfärdar det dialektiska begreppet subjekt och objekt gör man subjektet till något som står utanför den materiella tillvaron, ett försumbart epifenomen. Marxismen tillskrivs alltför ofta den uppfattningen, medan Marx ju framhöll subjektets kreativa sida och även de omständigheter det framträdde under.

Här är vi tillbaka till hela frågan om naturens dialektik: anklagelserna mot Lukács för idealism kan bara förstås om man drar en absolut skiljelinje mellan människa och natur. Men nu

är människa och natur två aspekter av samma dialektiska helhet. Utifrån helheten är människan naturlig och naturen förmänskligad. ”Historien är själv en *verklig* del av *naturalhistorien* eller naturens utveckling till människa.” (Marx, *Ekonomisk filosofiska manuskripten 1844*).

Det går inte att tala om en naturens dialektik, som skiljer sig från den mänskliga historiens dialektik. I dag är exempelvis kvantitetens övergång till kvalitet och övergången till sin motsats naturliga företeelser med samhälleligt ursprung. Som J N Brohm visar i förordet till Jakubovskys bok *Les superstructures idéologiques dans le conception matérialiste de l'histoire* [ideologiska överstrukturer i den materialistiska historieuppfattningen], leder en isolering av naturen från samhällelig praktik till metafysik, och att tala om naturens dialektik blir meningslöst, eftersom denna dialektik utspelar sig i det mänskliga samhället. Och en dialektik som stannar på halva vägen är inte längre någon dialektik.

Att hävda att naturens dialektik är oskiljaktig från marxistisk teori är att ställa sig på stalinisternas sida, att uppmuntra alla de tendenser som förvandlar marxismen till en simpel mekanisk determinism. I den meningen var det rätt av Lukács, om man bortser från hur han uttrycker det, att ställa frågan. Låt oss inte glömma att fördömandena av *Historia och klassmedvetande* härrör från Kommunistiska internationals femte kongress, då Zinovjev i leninismens namn försökte genomdriva en inre regim i partiet, som förebådade stalinismen. Vi får inte glömma att ”Histmat” och ”Diamat” är stalinistiska påhitt som kodifierade, frös ner och förvrängde marxismens teoretiska framsteg. I själva verket upprättades marxistisk ortodoxi i samma ögonblick som stalinismen steg fram vid horisonten.

Att fördöma Lukács utifrån en ortodoxi som i sig är diskutabel leder ytterst till en förstening av marxistisk teori. Efter stalinismens natt måste revolutionär marxism återskapas genom att ta till sig allt från det förgångna som kan vara berikande idag, även om dessa verk i sig kan vara tveksamma. Novack framhäver Plechanov – varför inte Lukács?

George Novack: Till materialismens försvar

Kamrat Abrahamovici reser fem viktiga frågor angående mina kommentarer till förändringarna i Lukács´ filosofiska ståndpunkter. De är: Plechanovs plats i den marxistiska traditionen; bedömningen av 1700-talets franska materialism; relationen mellan objektiva och subjektiva faktorer i historien; karaktären hos naturens dialektik; samt praktikens roll i marxistisk teori. Här följer mina kommentarer om dessa ämnen.

Huvudfrågan i marxistiskt filosofiskt tänkande under tre på varandra följande generationer kan spåras tillbaka till Marx och Engels (utan att skilja den ene från den andra, som Lukács ursprungligen gjorde) över Plechanov och Labriola till Luxemburg, Lenin och Trotskij. Mot detta ställer Lukács och hans anhängare traditionen Engels-Kautsky-Plechanov, som påstås vara mekanisk och positivistisk.

Plechanov skolade upp hela den grupp marxister, som skulle leda den ryska revolutionen, i dialektisk och historisk materialism. Han var en övertygande företrädare och kraftfull försvarare av den vetenskapliga socialismens filosofiska principer mot idealister, subjektivister, positivisterna och den tidens eklektiker. Han tog upp betydelsen av Hegels logik för marxismens uppkomst över 30 år före Lukács och integrerade den på ett långt mer korrekt sätt med den materialistiska världsåskådningen.

Lenin betecknade hans filosofiska arbeten som de bästa inom marxistisk litteratur och lade sig särskilt vinn om att de skulle ingå i ”den nödvändiga kommunistiska grundutbildningen”. Trotskij skrev: ”Plechanov skapade inte den materialistiska dialektiken, han var bara den som övertygande, engagerat och på ett lysande sätt stod i spetsen för den i Ryssland från början av 80-talet. Och för detta fordras största möjliga insikter, ett brett historiskt synsätt och ett tänkandets ädelmod.”

Gentemot dem som försökte förringa och misskreditera Plechanovs teoretiska insatser på grund av hans välkända politiska felsteg 1905, 1914 och 1917, replikerade Trotskij: ”Den store Plechanov, den sanne, tillhör oss helt och hållet. Det är vår plikt att till den unga generationen överlämna hans intellektuella styrka i all dess kraft.”

Det här är mer välgrundade omdömen än Abrahamovicis sätt att skriva ner Plechanov till bara en av Marx´ epigoner, dvs svagare efterföljare. Plechanov var en mer tillförlitlig vägledare i tolkningen av dialektisk materialism än den tidige Lukács, och även den mogne Lukács.

Vad är det då som får Abrahamovici att sätta Lukács före Plechanov som lärare i marxistisk teori? Denna felaktiga bedömning kommer sig av att hans syn på omfånget av och innehållet i marxistisk filosofi är smalare och mer subjektivistisk än Plechanovs konsekventa materialism. Det liknar de företrädare för ”praxisskolan” eller existentialister som flirtar med marxismen och som, precis som den tidige Lukács, försöker inskränka den dialektiska materialismens domäner till samhällligt-historiska företeelser och vifta bort dess mer grundläggande relation till företeelser i naturen.

Plechanovs styrka var hans orubbliga fasthållande vid en övergripande materialistisk världsåskådning, som sträckte sig från utvecklingen av kosmos till historien om de viktigaste strömningarna inom filosofin. Han hade djupa kunskaper om materialisterna i 1700-talets Frankrike. Han förklarade hur marxistisk filosofi, som höjdpunkten av 2 500 år av materialistiskt tänkande, stod i dialektiskt samband med upplysningsfilosoferna, som stred mot den gamla regimens ideologi och förebådade den borgerligt demokratiska revolutionen. Han bemödade sig om att skilja på deras i grunden korrekta och materialistiska ståndpunkter och de begränsningar och misstag, som präglade detta utvecklingsstadium (den icke revolutionära och mekaniska synen på natur och samhälle, den återspeglade kunskapsteorin, de idealistiska feltolkningarna av historien). I *Historia och klassmedvetande* godtog Lukács inte denna dialektiska kritik av de franska materialisterna (och Feuerbach), utan viftade undan de materialistiska villkor, som dessa föregångare till den borgerliga epoken hade gemensamt med marxismen.

Att konstatera att Lukács senare övergick till ståndpunkter i flera viktiga frågor, som närmare anslöt sig till materialismen hos Marx, Engels och Lenin, är inte samma som att förvandla stalinismen till förvaltare av och modell för ortodox marxism, som Abrahamovici påstår. Det var något som talade till Lukács´ fördel. Problemet med Lukács är att han inte gjorde upp fullständigt med sitt filosofiska förflutna och rensade undan alla missuppfattningar om marxismens metod, som *Historia och klassmedvetande* varit med om att sprida.

Det är lika viktigt att ha en korrekt materialistisk uppfattning om förhållandet mellan subjekt och objekt som att ha en dialektisk syn på dessa båda kategorier. Detta börjar med sambandet mellan människa och natur. Den yttre världen fanns miljardtals år före människan och är oberoende av den. Å andra sidan kan inte människan (subjektet) existera, och gör det heller inte, skild från naturen (objektet), utan är en produkt och en del av dess utveckling på jorden. Vetenskaplig och filosofisk objektivitet är vad som skiljer den materialistiska världsåskådningen från alla former av subjektivism och idealism.

En del som försökt stympa marxismen försöker dölja denna avgörande distinktion genom att inrikta sig på sambanden mellan subjekt och objekt under den historiska processen. Medan natur och arbete utgör två sidor av en enda dialektisk helhet i den samhällliga utvecklingen kan inte några som helst av de förändringar människan bidragit till att åstadkomma av naturen genom historiens gång dölja eller upphäva att den yttre världen existerat utvecklingsmässigt först av allt.

För den materialistiska historiesynen gäller samma princip om det objektivas primat över det subjektiva också för samhällliga företeelser. Samhälligt varande, dvs de materiella villkoren för liv och arbete, kommer först; samhällligt medvetande sedan. Sådana objektiva faktorer som produktivkrafternas nivå, teknologi, arbetets organisering, som kommer till uttryck i

det ekonomiska systemet är långt mer avgörande för att skapa historiska händelsers inriktning och karaktär än moral, konst, religion, filosofi och andra andliga och subjektiva faktorer.

Det objektivas dominans över det subjektiva får oerhörd betydelse såväl politiskt som teoretiskt och metodologiskt, därefter folks, klassers, partiers och individers aktivitet, insatser och medvetande, vilka styrs av de objektiva förutsättningarna för deras utveckling. Att förstå och tillämpa denna sanning är oundgängligt för en korrekt inriktning av klasskampen.

Kamrat Abrahamovici är orolig för att ett konstaterande av de objektiva faktorernas oberoende och tidigare karaktär ska reducera mänskligheten till ett "försumbart epifenomen" och avskaffa dess kreativa uppgift. Den kritiken mot marxistisk materialism har hörts oräkneliga gånger.

Marxismens dialektiska determinism undviker de mekaniska materialisternas ensidighet. Den baserar sig på det ömsesidiga sambandet mellan orsak och verkan i den universella kopplingen och samspelet av skeendet. Under utvecklingen av vad som ursprungligen var en konsekvens kan den komma att förvandlas till en mer verkningsfull orsak och påverka de företeelser som orsakade den. Mänskligheten, en produkt av naturen, går vidare till att förändra sin omgivande miljö för att få den att stämma överens med och tjäna dess vilja; idéer och program skapade av materiella omständigheter kan bli en mäktig faktor till förändring när stora grupper agerar utifrån dem. Ja, proletariatet som ju skapats av kapitalet kan krossa sin upphovsman.

I varje process är det icke desto mindre ändå nödvändigt att klargöra vilken faktor och vilken uppsättning faktorer, som är avgörande eftersom, med några undantag och speciella händelser, orsak och verkan inte påverkar varandra i samma utsträckning.

Voluntaristerna, som tillskriver den mänskliga viljan den avgörande rollen i samhällsutvecklingen, tillmäter inte objektiva förhållanden och historisk nödvändighet tillräcklig betydelse. Vidare hävdar de att materialisternas betoning av objektiva orsakers primat är mekanisk och leder till passivitet och fatalism. Den sanne revolutionären, anser de, sätter alltid den subjektiva sidans kraft, medvetenhet och vilja högst i teori och praktik.

Dialektiska materialister utgår från det objektiva till det subjektiva både i studierna av historien och i kampen för den proletära revolutionen. De är också medvetna om att när de objektiva förutsättningarna väl har mognat kan medvetenhet, initiativ och agerande från klasser, partier, ledare och enskilda individer vara avgörande, och agerar därför utifrån detta.

På samma sätt som vetenskapliga insikter om naturen genom sin teknologiska tillämpning kan omvandla ekonomin kan också vetenskapliga insikter om samhällsutvecklingens lagar få samhället att förändras och historien att gå i annan riktning om revolutionära krafter agerar på grundval av detta. Ger inte detta gott om spelrum för människans skapande kraft gentemot naturen och för subjektets kreativa roll inom historia och politik?

Uppenbarligen förnekar Abrahamovici att det finns någon naturens dialektik skild från den mänskliga historiens dialektik. Ett sådant synsätt bortser från betydelsen av det faktum att vår art själv är en produkt av den dialektiska utvecklingen av icke organisk och organisk materia. Den dialektiska utvecklingen av mänsklighetens historia växte fram ur denna naturens dialektik, då primater övergick till människa, och därefter växte bortom detta som en arbetande mänsklighet och mer och mer skapade nya förutsättningar för dess utveckling.

Sant är att de båda är djupt integrerade i den variant av marxismen, som betraktar historiens dialektiska rörelse inte som någon förlängning på en kvalitativt högre nivå av materiens dialektik, utan som ett brott eller språng i den kontinuiteten på grund av att det verkar i enlighet med andra lagar.

Den avgörande frågan i kontroversen ligger emellertid inte i de ontologiska och evolutionära kopplingarna mellan naturliga och samhälleliga processer, utan i stället i frågan om naturen

som sådan. Naturen genomgick en lång utvecklingsprocess innan människan fanns och det mesta i dagens universum sker utan mänsklig närvaro eller påverkan. Vad var då det logiska mönstret i de processerna? Det är just frågan.

Marxismen lär att de stämmer överens med sådana dialektiska lagar som motsatsernas kamp och genomträngning i varandra, omvandlingen av kvalitet till kvantitet och vice versa, brottet mot kontinuiteten när något nytt skapas, osv.

De stora sprången från ett kvalitativt tillstånd till ett annat sker i evolutionens gränsland, när ett tillstånd av materia går över till ett högre. Vid ett visst tillfälle gav kemiska processer upphov till biokemiska och senare fysiologiska; fiskar utvecklades till amfibier och senare till reptiler. Mutationerna av icke organisk materia till organisk och av levande varelser till människor har varit de mest betydelsefulla exemplen på dialektiska förändringar i naturen.

Kamrat Abrahamovici har två argument mot att ge naturens dialektik en självständig existens. Till försvar för Lukács skriver han att det inte kan finnas någon absolut skiljelinje mellan människa och natur. Det beror på vilken del av deras relation man tänker på. Det är sant bara beträffande mänsklig historia och samhälle; det håller dock inte om naturen före människans uppkomst.

Därefter försöker han styrka sin antropocentriska hållning genom att hävda att fallen då kvantitet övergår i kvalitet "är naturliga företeelser av samhälleligt ursprung". Kärnan i hans felsyn återfinns i denna dubbeltydiga mening. Grundarna av marxismen ansåg att den dialektiska lagen om kvantitetens övergång till kvalitet kännetecknade alla former av rörelse. Det är, skrev Engels, "en allmän lag och utvecklingen av natur, samhälle och tänkande".

Sättet för förändring är inte främst, eller uteslutande, något fenomen med samhälleligt ursprung, även om det gäller samhället och upptäcktes och formulerades som en allmän utvecklingslag av vissa logiker under särskilda historiska och intellektuella omständigheter. Men sådana aspekter negerar inte dess autonoma funktionssätt i naturen före samhällets uppkomst och åtskilt från det.

Tvärtemot Abrahamovicis påstående är naturens dialektik som förutsättning och ramverk för historiens dialektik inte metafysik, som positivisterna gör gällande, eller någon deformation av marxistiskt tänkande med rötter i stalinistisk "diamat". Det är ett synsätt, som delades av Marx, Engels, Plechanov, Lenin och Trotskij.

Den tidige Lukács och Karl Korsch avvisade denna uppfattning. På senare år har de fått sällskap av en växande skara "antropologiska" och "humanistiska" marxister från Marcuse, Lefebvre, Axelos, Fromm och en mängd jugoslaviska, tjeckoslovakiska och polska kommunistiska filosofer. De flesta av dem ställer upp på den dialektiska synen på samhället, men är överens med existentialisterna (Heidegger, Sartre, Merleau-Ponty, Hypolite) och pragmatiker i USA som Hook, och nästan varenda företrädare för filosofi på universiteten i väst, om att naturens dialektik är en hegeliansk onödighet, som det inte finns någon plats för i en vetenskaplig förklaring av världen och som bör avlägsnas från all verklig filosofi.

Trots sin avsmak för byråkratisk dogmatism och intellektuell terrorism har några av de främsta sovjetiska vetenskapsmännen och filosoferna, som Fock, Blochintsev, Omeljanovskij och Alexandrov inom fysiken; Schmidt och Ambartsumjan inom kosmogoni och kosmologi, Oparin inom biokemi och B Kedrov inom vetenskapshistoria, glatt anammat den dialektiskt materialistiska tolkningen av naturen och använder sig av dess metod och tankegångar vid behandlingen av svåra och komplexa teoretiska frågor inom aktuell vetenskap. Det finns mer att lära av deras ståndpunkter och metoder än av dem som kopierar den tidige Lukács.¹

¹ För en längre genomgång av deras arbete, se Loren R Graham, *Science and Philosophy in the Soviet Union*, New York: Alfred A Knopf, 1972.

Abrahamovici definierar marxismen som ”filosofin om praxis i ordets rätta bemärkelse”. Förvisso tillmäter marxismen den sociala praktiken en utomordentlig och speciell roll i sin syn på historien och i sin kunskapsteori. Praktiken, folks sätt att förändra naturen och sina egna ömsesidiga relationer är utgångspunkten för, och målet för, kunskap. Produktiv verksamhet formar och omvandlar mänskliga relationer och genererar kulturen i dess helhet. Praktik och experiment i vardagslivet, precis som inom vetenskap och industri, är yttersta kriteriet för vad som är sant eller falskt i alla idéer och bedömningar.

Men samtidigt omfattar inte människans praktik all verklighet och dialektikens objektiva bas går längre. Samhälleligt produktiv verksamhet är begränsad till de ömsesidiga relationer som människan använder och modifierar för att behärska sin omgivning och förändringarna som sådana. De uppstod bara med den arbetets process som höjde oss över apan. Naturens oberoende och människans ofrånkomliga beroende av den, är första förutsättningen för alla former av materialistisk filosofi från grekerna till Marx och är också vad anhängarna av ”praxisskolan” försöker dölja eller avfärda.

För oss är mänsklighetens utveckling genom sin kreativa och hela tiden förbättrade samhällsliga praktik och den åtföljande vetenskapsteorin och bestyrkta vetenskapliga kunnande, själva kulmen av den materiella världens utveckling. Som Trotskij skrev 1910 i sin artikel vid Tolstojs bortgång: ”Som grund för universum och livet känner vi bara till, och godtar, ursprunglig materia, som följer sina egna inre lagar; i det mänskliga samhället, och även när det gäller enskilda individer, ser vi bara en partikel i universum, underkastad allmänna lagar.”

Uppenbarligen har kamrat Abrahamovici och jag inte samma sätt att se på den aktuella filosofiska debatten i socialistiska kretsar och dess uppgifter. Inom såväl filosofi som politik urskiljer jag tre huvudströmningar, som strider med varandra mitt i den omfattande oreda som upplösningen av den stalinistiska monoliten lett till. Där finns fortfarande starka rester av stalinismens förvrängning av marxismen; varjehanda varianter av revisionism, eklekticism och subjektivism; och äkta uttryck för den dialektiskt materialistiska metoden.

De vilsegångna som tillhör den andra gruppen försöker envetet gå fram med den stalinistiska målarpenseln över de sistnämnda för att resa hinder för marxistiskt klargörande och sanktionera sina egna missuppfattningar. Av denna orsak är kamrat Abrahamovicis varning för att hamna i stalinistisk deformation av marxistiskt tänkande genom försvar av materialistisk dialektik helt missriktad. Det ligger en mycket större fara i att göra eftergifter för den tankeströmning som fått näring av *Historia och klassmedvetande*, som bortser från den marxistiska filosofins förankring i den objektiva världen, förnekar naturens dialektik och försöker ersätta ett verkligt marxistiskt synsätt med något slags icke materialistiska premisser.

1 maj 1972

Översättning: Björn Erik Rosin

Lästips

Om Lukács:

Michael Löwy: [Förtvivlan, förhoppning, försoning. Tre faser i Georg Lukács' utveckling som intellektuell](#) (bok – förf. är betydligt mer positiv till Lukács än Novack)

Gunnar Gunnarsson: [Georg Lukács. En essay](#)

Se även:

[Texter av George Novack](#)

[Texter av George Lukács](#)